

«ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ» - НОВИЙ ІРРАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ НАПРЯМ У ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

МУЗИКА Марія Петрівна - аспірант кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права

УДК 340.12

В статье исследуется новое философско-правовое направление - «философия жизни», которое строится на основе иррационалистических философско-правовых взглядах. Рассмотрены следующие три основные этапы формирования «философии жизни»: 1) начало концепции «философии жизни» - А. Шопенгауэра; 2) расцвет концепции благодаря трактовке жизни через «волю к власти» Ницше; 3) рассмотрение философии жизни - В. Дильтейем, Г. Зиммелем и А. Бергсоном.

Предложено под философией жизни как иррационалистического направления в философии права понимать совокупность философско-правовых взглядов на предмет исследования - жизнь, которая с точки зрения большинства представителей данной концепции понимается как особая ценность, иррациональный способ бытия, который не может быть осмыслен через рациональные способы познания.

Установлено, что в философско-правовой концепции «философия жизни» жизнь трактуется как: воля к жизни (А. Шопенгауэр), воля к власти (Ф. Ницше), жизненный порыв (А. Бергсон), поток человеческих переживаний (Г. Зиммель).

Выявлено, что философско-правовой концепции философии жизни присущи следующие характеристики: строится на биологизаторских позициях; сформирована на проблемах смысла, цели и ценности жизни; основными формами познания жизни считается: интуиция, воля, переживания и другие иррациональные элементы; жизнь нельзя овладеть

с помощью логических рассуждений: понятий, категорий, умственной деятельности; мышление является функцией жизни.

Ключевые слова: философско-правовое направление, иррационализм, философия жизни, воля к жизни, воля к власти, иррациональный способ бытия, интуитивизм.

Постановка проблеми

Неспроможність раціоналізму розкрити глибини людської духовності, її багатого внутрішнього світу, пояснити суть буття за допомогою логіко-математичних методів пізнання призвело до кризи філософсько-правової думки. У пошуках відповідей на питання про людську природу було здійснено переверот у філософії загалом та філософії права зокрема, який можна охарактеризувати як смугу сильних ірраціональних мотивів. Стало зрозуміло, що світ не підкоряється раціоналістичним схемам, не вміщається в форми її розумної організації, а отже, побудувати свої уявлення про світ та життя неможливо лише тільки через розум. З огляду на це тема «життя» стала предметом багатьох філософів. Ця тематика їх зацікавила через те, що саме в житті відбуваються безперевні переживання, осмислення життєвих проблем, пізнання різноманітних явищ, формування смисложиттєвих орієнтирів та цінностей. Такий ірраціоналістичний підхід виявляється більш широким, аніж раціональний, оскільки додає в категоріальний апарат філософії

права нові відтінки, пов'язані зі значенням життя, людини, її духовності тощо.

Стан дослідження

Концепція «філософія життя» досліджувалася такими вченими: О.А. Базалюком, А. Бергсоном, В.И. Добриніною, В. Дільтеєм, С.Л. Зайцевою, Г. Зіммеlem, Я.І. Коваль, А.Г. Кутлушин, Е.Ю. Кривих, Ф. Ніцше, Ю.В. Петровим, В.В. Турбан, А. Шопенгауером та ін.

Метою статті є дослідження «філософії життя» як напрямку у філософії права.

Виклад основного матеріалу дослідження

«Філософія життя» – це ірраціоналістичний напрям, що сформувався в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. та виник як реакція на «насильство метафізики» класичного раціоналізму. У першій чверті ХХ ст. філософія життя набула найбільшого поширення. Згодом здобутки цього напрямку використовуються екзистенціалізмом, персоналізмом, феноменологією і, особливо, філософською антропологією. [1, с. 85] Однак, до прибічників філософії життя належать навіть деякі досократики, стоїки, представники ірраціоналізму ХVІІІ століття, романтики та ін. Розробка ідеї вічного повернення, яка зустрічалася вже у Піфагора, стоїків, Епікура, Лукреція і багатьох інших більш пізніх мислителів, була викликана в філософії життя необхідністю етичного обґрунтування закономірності прийняття життя, як заданого людиною самій собі ідеалу [2, с. 52].

Основними представниками цієї школи є такі мислителі: А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, В. Дільтей, Г. Зіммель, А. Бергсон та інші. Філософія життя, на противагу класичному раціоналізму, в центр філософської проблематики поставила феномен життя. Життя і стало основним поняттям цього напрямку. Поштовх до пошуку відповідних варіантів розв'язання назрілих філософських проблем, які були окреслені цим напрямком, був даний фундаментальними успіхами біології, йдеться про дарвінізм і менделівську генетику.

Але ці філософи поняття життя вживали не в науково-біологічному сенсі, а розуміли під ним сутність людського світу і людського існування. Життя є ірраціональне за суттю, розглядається як феномен людського існування, який недоступний раціональному осмисленню. Метою філософії життя було осмислення буття людини «в плині життєвого потоку» методологічними засобами філософії, а не науки. Отже, «філософія життя» – це напрям, що виник на противагу класичному раціоналізму, в певному розумінні під впливом біології [3, с. 70].

Представники цієї ірраціоналістичної концепції не дуже переймалися буттям об'єктивного світу: їх передусім цікавив внутрішній світ людини, а тому ця концепція сфокусована на проблемах смислу, мети та цінності життя, істотне місце у ній відводиться етиці. У філософії життя підкреслено антираціональний напрям, у центрі уваги якого перебуває інстинктивно пізнавана цілісна реальність, нетотожна ані духу, ані матерії – життя. Особливу увагу філософія життя звертає на невдавану (щиру) повноту безпосереднього переживання, внаслідок чого недооцінює або й ігнорує теоретичне знання [4, с. 209].

Отже, все існуюче (навіть в неорганічній природі) представниками «філософії життя» розглядається як прояв життя, що є первинною основою буття світу. Життя розуміється ними як якась початкова активність духовного начала. Для представників «філософії життя» характерно розгляд світобудови з біологізаторських позицій, оскільки біологічне життя рослин, тварин і людей є найбільш яскравим вираженням життєвої активності, наявної в будь-якій точці світу. Біологічні закономірності переносяться ними на неорганічну природу і суспільство. Життя по своїй суті ірраціональне і не може бути досягнуто розумом, тому що він завжди буде спрощувати нескінченне різноманіття проявів життя. Звідси випливає негативне ставлення до раціональної науки як форми пізнання світу. Представники «філософії життя» в більшій чи меншій мірі виступали з критикою традиційних норм

науковості, а основними пізнавальними засобами представниками «філософії життя» оголошувалися інтуїція, воля, переживання тощо. Вважається, що людина у своїй діяльності керується не розумом, а інстинктивними, вольовими імпульсами [5, с. 220-221]. Таким чином, зрозуміти суть життя неможливо за допомогою логічних міркувань: понять, категорій, розумової діяльності, а лише завдяки інтуїції, символізації, ірраціональним елементам. Якщо в критичному раціоналізмі розум рефлектує з приводу категорій, за допомогою яких він може висловити самого себе, то в філософії життя примат життя над мисленням робить необхідним рефлексію життя над собою. У житті як цілості немає поділу на суб'єкт і об'єкт – воно спочатку єдине. Мислення є тільки функцією життя, а суб'єкт може бути тільки «конкретним», «індивідуальним», «існуючим», остільки філософська рефлексія повинна бути вираженням індивідуального життя [6, с. 9].

Філософія життя у широкому розумінні – це будь-яка концепція, що розглядає питання сенсу, мети, цінності життя, особливо, коли вона недооцінює чи ігнорує теоретичне знання, звертаючись до невідомої повноти безпосереднього переживання, прагне зрозуміти життя з нього самого [4, с. 209]. Філософія життя прагне «зрозуміти життя з нього самого»: вона стоїть на боці почуття, інстинкту, виступаючи проти інтелекту; вона захищає ірраціоналізм і містику від усякого раціоналізму, споглядання – від поняття, «творче» – від «механічного» [7].

Одним із авторів філософії життя вважається Артур Шопенгауер. Початковий поштовх розвитку філософії життя дало осмислення ідей А. Шопенгауера, викладених у його знаменитому творі «Світ як воля і уявлення», де була здійснена спроба вийти за рамки панлогізма, класичного раціоналізму і культурно-історичного оптимізму. Уявлення А. Шопенгауера про волю як основу світу, про світ як уявлення про життєву силу як детермінанти людського буття мали істотний вплив на становлення філософії життя [2, с. 52]. Все,

що існує, Шопенгауер розумів як волю, волю до життя. Воля розуміється як універсально-космічний феномен. Будь-яка тілесність є «об'єктивність волі», інстинкт і пориви тварин – це теж дія волі. До того ж, і людина є проявом волі, тому її природа не раціональна, а ірраціональна [8, с. 124]. Артур Шопенгауер говорить про «волю до життя» як універсальний принцип існування світу. Згідно із вченням науковця, світ на всіх етапах розвитку є не що інше, як матеріалізація й об'єктивізація волі до життя. Кожна з форм волі, в якій втілюється універсальна воля до життя, прагне повного панування над іншими формами волі, оскільки кожна форма волі може утвердитися лише всупереч іншим, які стихійно і наосліп діють поряд з нею [9, с. 178].

Погляди Шопенгауера на життя песимістичні, оскільки життя для нього є нікчемним. Він стверджує, що страждання переважають у житті людини. Людське життя плине між бажаннями та їх задоволенням. У свою чергу, бажання породжують страждання. З одного боку, люди, прагнучи до мети, не досягають її, тому страждають, з іншого – задоволення бажання насичує людину, після чого настає нудьга. Щастя зводиться до позбавлення від страждань, відмови від бажання, до аскетизму. Для Шопенгауера основа всіх страждань людини має космічний характер і ніякі суспільно-правові перетворення не можуть нічого змінити в житті людини. Він виступає за сильну державу, яка може подавити будь-які виступи народу проти існуючого суспільного ладу [10, с. 192-193].

Як вважає Т.Г. Румянцева, саме філософія життя в особі Ф. Ніцше і його численних послідовників доведе критику розуму до визнання пріоритету ірраціонального, інстинктивно-несвідомого в пізнанні, протиставивши розум самому життю як чужу, не спроможну її зрозуміти силу. Саме цей напрям відмовиться від цілого ряду презумпцій класичного типу філософії права, відкривши тим самим дорогу наступній критиці інтелектуалізму і раціоналізму новоєвропейської філософії,

яка завжди визнавала розум вищою інстанцією посвідчення дійсності. Ця традиція тотальної критики розуму надасть потужний поштовх у філософській класиці і стане, свого роду, прологом нового типу європейського філософствування, який набуде широкого поширення вже у наступному після Ф. Ніцше ХХ столітті в ірраціоналістичних програмах, що розвиваються в руслі екзистенціалізму, психоаналізу, феноменології та інших напрямів новітньої західної філософії [11, с. 23].

Ранній Ніцше перебував під впливом Шопенгауера. Ірраціональна воля, «життя» в його протилежності науковому розуму утворюють вихідну реальність. Зрозуміти імпульси волі, висловити її характер неможливо за допомогою розуму і науки, оскільки наука робить людину розважливою і відповідальною за результати своїх дій, а релігія виховує слухняність; обидві заперечують волю до влади і заслуговують різкого засудження. Науку філософ характеризував негативно, а вище науки він ставив мистецтво, яке, на його думку, ближче до життя. Мистецтво, як синтетична форма життєдіяльності людини, представляється Ніцше доповненням і завершенням буття [12, с. 95].

Основа життя, як у Шопенгауера за Ніцше, – це воля; життя є проявом об'єктивної волі, але не абстрактної Світової волі, а конкретної, певної волі – волі до влади, яка тлумачиться як інстинктивний, ірраціональний першопочаток, якому підкорюються думки, почуття і вчинки людини і яка є основною та рушійною силою світового прогресу. Людина зображується Ніцше як ірраціональна істота, котра живе інстинктами, несвідомими спонуканнями. Як стверджує Ніцше, світ не пізнається, оскільки наш апарат пізнання, вироблений у ході еволюції, призначений не для пізнання, а для оволодіння речами з метою біологічного виживання, зміцнення волі до влади [10, с. 195].

Як зауважують А.Г. Кутлуїнін і М.А. Малишев: «Коли Ніцше називають одним з родоначальників «філософії життя», то, в першу чергу, мають на увазі його постійне прагнення всіма способами стверджувати

життя в якості єдиного предмета філософії. Через всі його твори наскрізною ниткою проходить думка про те, що в результаті тісного союзу життя і філософії повинні виграти обидві сторони. Життя, опинившись у центрі уваги філософії, зайняло б належне йому місце ... » [13, с. 67-76]

Світ є світом нашого життя, незалежно від нас його не існує. Світ розглядається в процесі безперервного становлення, це світ постійної боротьби за існування, зіткнення воль. Становлення світу – це прояв волі до влади, яка і породжує відносно стійкий порядок дійсності, так як велика воля перемагає меншу. Він, критикуючи Шопенгауера за його прагнення заспокоїти волю, відстоює необхідність зміцнення останньої. Необхідно прагнути не до небуття, а до повноти життя – такий принцип філософії Ф. Ніцше. Він критично ставиться до ідеї розвитку: є лише становлення і «вічне повернення». Періодично настає епоха нігілізму, запановує хаос, відсутній сенс. Виникає необхідність волі, з'являється примирення з самим собою, і світ знову повторює сам себе. У процесі пізнання людина не проникає в сутність світу, а лише дає інтерпретацію світу, воля до влади проявляється у створенні свого «світу» людським суб'єктом [14, с. 30-31].

З цього випливає, що у філософії Ніцше звертає на себе увагу вчення про «загальне повернення». Так, можна спостерігати, що процес у Всесвіті для Ніцше є повторювальний, а не лінійний рух. Досягнувши певної межі в своєму розвитку, світ знову повертається до своєї вихідної точки. Отже, він є картиною нескінченного повторення. Якщо немає Бога, немає над всесвітом вищої сили, що направляє його до мети, то світовий розвиток не може бути будь-чим іншим, крім процесу кругообігу. Сенс цієї ідеї вказує на неминучість відтворення одних і тих же форм життя. З ідеї «вічного повернення» Ніцше почав проповідувати імморалізм і повернення до первозданної свободи, єднання з природою за допомогою звільнення інстинктів з-під гніту моралі і норм громадського порядку. Ця ідея Ніцше регукується з думкою Шопенгауера про

кругообіг життів індивідумів, які повертаються після смерті в Світову волю, що їх породила. За Ніцше, нам доведеться жити вічно, тобто завжди повертатися в періоди всього існуючого. Бажати вічного повторення кожної нашої думки і почуття – саме в цьому і полягає мистецтво жити. Якщо висвітлити вихідну думку «вічного повернення», то вона виявиться простою і зрозумілою кожному: все велике має бути вічним. Вічне повернення означає у Ніцше трансформацію вольового потенціалу. Вельми показово, що вічне повернення стосується надлюдини, яка прагне до найвищого прояву волі до життя [12, с. 77-78].

Отже, у «пізній» філософії Ф. Ніцше можна виділити кілька філософсько-правових ідей:

1. Ніцше оцінює навколишній світ як «хаотичний потік життя», активний життєвий універсум. Життя виступає вічним принципом буття, який реалізується в індивідуальних і неповторних формах людської діяльності.

2. На основі «волі до життя» Ніцше розвинув концепцію «волі до влади» [15, с. 73-74].

3. Ще однією характеристикою світу є «вічне повернення», його вічний рух, становлення, розвиток, оскільки «воля до влади» в своєму розвитку проходить обмежену кількість форм, тому нескінченно прогресивного розвитку немає і бути не може. Рано чи пізно воля буде змушена повторювати свої модифікації.

4. Європейська культура знаходиться в стані кризи, руйнування, деградації і вмирання, а причиною цього всього є «мораль рабів», тобто слабкі цінності, якими є християнські цінності.

5. Шанс на порятунок для європейської цивілізації Ф. Ніцше бачить в «переоцінці всіх цінностей» і повернення релігії і «моралі панів», аристократів духу, з їх цінностями суворой мужності, волі, благородства духу.

6. Установити ці нові цінності здатна не слабка європейська людина, а новий тип людини – надлюдина [16]. Ніцше висуває як ідеал людину, що є надсильною

і надвольовою істотою. Ця «надлюдина» не потребує морально-правових норм і принципів християнської цивілізації, оскільки відкидає їх як перешкоду, що сковує її життєві сили і що заважає прояву її волі до влади. Тепер, в нових умовах в центр світопорядку, на місце Бога, що звільнилося, повинна встати могутня і прекрасна «надлюдина» [17, с. 505-506].

Анрі Бергсон – наступний представник «філософії життя» та водночас засновник течії інтуїтивізму. Він вважав, що життя, власне його виникнення, розпочинається з початкового вибуху, який він назвав «життєвий порив». Цей вибух зумів викликати до життя такі форми життя і пізнання як розум та інтуїцію. Інтелект і інтуїція – основні форми пізнання життя, однак, еволюція в подальшому привела до їх взаємного відчуження, до придбання ними протилежних якісних характеристик. Життя, як специфічна цілісність, у результаті свого розпаду породжує дух і матерію. Саме життя може бути охоплено тільки інтуїтивно, а інтелект пізнає мертві речі, які втратили тривалість, в обмін на просторову фіксацію. У кінцевому рахунку життя виступає для А. Бергсона як специфічний метафізичний процес, потік творчої енергії.

Ще один із найбільших представників філософії життя Вільгельм Дільтей визначав життя перш за все як культурно-історичний феномен. Для досягнення життя В. Дільтей пропонував використовувати метод розуміння, як безпосереднього досягнення цілісного переживання з приводу будь-якого об'єкта, і метод самоспостереження, який розвивав ще Ф. Ніцше. У цьому контексті В. Дільтей почав розробляти метод герменевтики, який він визначав як мистецтво розуміння фіксованих проявів життя [2, с. 52-54].

Значення філософської спадщини В. Дільтея полягає в двох основних досягненнях. По-перше, в першій спробі здійснити структурний аналіз поняття «життя» і на рівні філософського узагальнення систематизувати накопичені знання про феномен життя. По-друге, у визначенні «людського існування» як самодостат-

нього поняття. Для В. Дільтея в понятті «життя» акумулювалось сукупне існування біологічних структур і людини, однак, на відміну від інших авторів, які дотримуються цієї точки зору, людське існування в «житті» Дільтея проявляло самостійну активність, звертало на себе увагу не як на частину цілого, а як на ціле. В. Дільтей розглядає життя як самостійне поняття, вважаючи, що життя – це спосіб буття людини. [18, с. 106]

Ідеї В. Дільтея здійснили значний вплив на іншого представника філософії життя Г. Зіммеля, який вважав, що життя існує, виступає на органічному і надорганічному рівнях. Як вважав мислитель, породжені життям форми культури, стаючи згодом перешкодою для розвитку життя, знищуються і замінюються новими. Усвідомлення неминучості зміни форм культури, яка відображає конфлікти між душею і духом, формою і змістом, особистим і загальним і т. д., виростає в трагедію культури [2, с. 53-54]. Також Г. Зіммель узяв ідею безперервності життя і у А. Бергсона, де життя «безперервний потік». Однак, на відміну від А. Бергсона його цікавив не стільки феномен життя, скільки людське існування. А. Бергсон досить повно висвітлює у своїй концепції феномен життя і його аспекти. Він показав, що повне, остаточне розуміння життя неможливе, тому що для цього потрібно перейти в стан життя – в безперервний потік, у порив. Тільки життя здатне досягнути саме себе. [18, с. 147-148]

Отже, у «філософії життя» можна виділити три основні етапи:

1. Започаткування концепції «філософії життя» А. Шопенгауером, де воля і життя – це значимі і рівнозначні категорії буття. Зокрема, життя трактується ним через поняття волі. Однак, як і волюнтаристична концепція А. Шопенгауера, філософія життя також пронизана песимістичними нотами, оскільки згідно його філософсько-правовими ідеями, життя – це страждання.

2. Розквіт концепції завдяки трактуванню життя через «волю до влади»-* Ф. Ніцше. Поняття волі, як основи усього

істотного, Ніцше запозичує у Шопенгауера, однак якщо для Шопенгауера воля служить підставою буття, то для Ніцше життя прагне до максимуму почуття панування, влади. Прагнення до повноти життя – ось основний принцип філософії права Ф. Ніцше. Філософія права Ф. Ніцше ґрунтується на таких положеннях:

- «воля до влади» як загальна характеристика життя та природнього стану речей;

- цінність життя є єдиною безумовною цінністю;

- існує природна нерівність людей («аристократи» та «сіра маса»);

- «вічне повернення» – спосіб буття, який трактує життя як циклічність;

- «надлюдина», що демонструє прагнення до створення вищого типу людини, являє собою найвище самоздійснення цієї волі, здатна створити новий сенс життя, який полягає у звільненні від морально-правових зобов'язань.

3. Розгляд філософії життя В. Дільтеєм, Г. Зіммелем та А. Бергсоном. Для В. Дільтея життя – це спосіб буття людини, а для Г. Зіммеля визначальними характеристиками життя є переживання, «життєвий досвід», відчуття тощо. Бергсон у «філософії життя» дав можливість побачити в феномені життя саму людину, для нього присутність людини в житті стала реальністю, визнаним фактом.

Висновки

Отже, під філософією життя як ірраціоналістичним напрямом у філософії права пропонується розуміти сукупність філософсько-правових поглядів на предмет дослідження – життя, яке з точки зору більшості представників даної концепції розуміється як особлива цінність, ірраціональний спосіб буття, який не може бути осмислений через раціональні способи пізнання. У філософсько-правовій концепції «філософія життя» життя трактується як: воля до життя (А. Шопенгауер); воля до влади (Ф. Ніцше); життєвий порив (А. Бергсон); потік людських переживань (Г. Зіммель).

Думається, що філософсько-правовій концепції філософії життя притаманні наступні характеристики: будується на біологізаторських позиціях; сформована на проблемах смислу, мети та цінності життя; основними формами пізнання життя вважається: інтуїція, воля, переживання та інші ірраціональні елементи; життя не можна опанувати за допомогою логічних міркувань: понять, категорій, розумової діяльності; мислення є функцією життя.

Література

1. Касьян В.І. Філософія: Відповіді на питання екзаменаційних білетів / В.І. Касьян. – К.: Знання, 2008. – 347 с.
2. Добрынина В.И. Философия XX века. Учебное пособие. – М., ЦИНО общества «Знание» России, 1997. – 288 с.
3. Зайцева С.Л. Нова філософія XIX ст.: Навчально-методичний посібник / С.Л. Зайцева. – Черкаси: Видав. відділ ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2016. – 77 с.
4. Турбан В. В. Філософія життя й екзистенціалізм / В. В. Турбан // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки. – 2014. – Вип. 2.13. – С. 209-215.
5. Грачёв М.В. Философия. Пособие для подготовки к экзамену / М.В. Грачёв. – М.: Издательство «Спутник +», 2011. – 362 с.
6. Петров Ю.В. Философия и жизнь: от философии жизни к философии культуры / Ю.В. Петров // Вестник Томского государственного университета. – № 277. – 2003. – С. 5- 18.
7. Коваль Я.И. «Философия жизни» и современный глобальный мир [Электронный ресурс] / Я.И. Коваль // Молодежь и наука: Сборник материалов VI-й Всероссийской научно-технической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых /отв. ред. О.А. Краев – Красноярск : Сиб. федер. ун-т, 2011. – Режим доступа: <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2010/pdf/7/817.pdf>
8. История политических и правовых учений: Учеб. пособие. – 3-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2002. – 152 с.
9. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником / Н. Хамітов.- Л. Гармаш. С. Крилова; під ред. Н. Хамітова. – К.: Наукова думка, 2000 – 272 с.
10. Подольська Є. А. Філософія. Підручник – К.: Фірма «Інкос», Центр навчальної літератури, 2006. – 704 с.
11. Румянцева Т.Г. Философия и социальные науки: Научный журнал. – 2010. – № 1. – С. 20-24.
12. Кривых Е.Ю. Волюнтаристская метафизика: Артур Шопенгауэр, Фридрих Ницше, Рихард Вагнер : диссертация ... кандидата философских наук : 09.00.03 / Кривых Елена Юрьевна; [Местозащиты: Ур. гос. ун-т им. А.М. Горького].- Нижневартовск, 2009.- 174 с.
13. Кутлуни А.Г. Эстетизм как способ понимания жизни в философии / Кутлуни А.Г., Малышев М.А. //Философские науки. 1990. – № 9. – С. 67-76.
14. Онтология и теория познания (курс лекций) : учебное пособие / М.И. Данилова, А.А. Еникеев, А.В. Суховерхов. – Краснодар: КубГАУ, 2015. – 106с.
15. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. – Х. : Право, 2012. – 312 с.
16. Философия: учебно-методический комплекс [Электронный ресурс] / Н. В. Рябоконт [и др.] ; под общ. ред. Н. В. Рябоконт. – Минск : Изд-во МИУ, 2009. – 423 с. – Режим доступа: <https://psyera.ru/irracionisticheskoe-napravlenie-v-filosofii-shopenhauer-s-kerkegor-f-nicshе-930.htm>
17. Бачинин В.А. Философия. права и преступления / В.А. Бачинин. – Худож.-оформитель Д. Гапчинский. – Харьков: Фолио, 1999. – 607с.
18. Базалук О.А. Экзистенциально-философский анализ феномена жизни в западно европейской философии конца XIX – первой половины XX века: дис... д-ра филос. наук: 09.00.05 / Базалук Олег Александрович ; Переяслав-Хмельницкий гос. педагогический ун-т им. Григория Сковороды. – Переяслав-Хмельницкий, 2007. – 429 с.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується новий філософсько-правовий напрям – «філософія життя», який будується на основі ірраціоналістичних філософсько-правових поглядах. Розглянуто такі три основні етапи формування «філософії життя»: 1) започаткування концепції «філософії життя» А. Шопенгауером; 2) розквіт концепції завдяки трактуванню життя через «волю до влади» Ф. Ніцше; 3) розгляд філософії життя В. Дільтеєм, Г. Зіммелем та А. Бергсоном.

Запропоновано під філософією життя як ірраціоналістичним напрямом у філософії права розуміти сукупність філософсько-правових поглядів на предмет дослідження – життя, яке з точки зору більшості представників даної концепції розуміється як особлива цінність, ірраціональний спосіб буття, який не може бути осмислений через раціональні способи пізнання.

Встановлено, що у філософсько-правовій концепції «філософія життя» життя трактується як: воля до життя (А. Шопенгауер); воля до влади (Ф. Ніцше); життєвий порив (А. Бергсон); потік людських переживань (Г. Зіммель).

Виявлено, що філософсько-правовій концепції філософії життя притаманні наступні характеристики: будується на біологізаторських позиціях; сформована на проблемах смислу, мети та цінності життя; основними формами пізнання життя вважається: інтуїція, воля, переживання та інші ірраціональні елементи; життя не можна опанувати за допомогою логічних міркувань: понять, категорій, розумової діяльності; мислення є функцією життя.

Ключові слова: філософсько-правовий напрям, ірраціоналізм, філософія життя, воля до життя, воля до влади, ірраціональний спосіб буття, вічне повернення, інтуїтивізм.

SUMMARY

The article investigates a new philosophical and legal direction – «philosophy of life», which is based on new irrational philosophical and legal views. The following three basic stages of the formation of the «philosophy of life» are considered: 1) initiation of the concept of the «philosophy of life» by A. Schopenhauer; 2) growth of the concept through interpretation of life through «will to power» F. Nietzsche; 3) consideration of the philosophy of life by V. Dilthey, G. Simmel and A. Bergson.

The term «philosophy of life» as an irrational trend in the philosophy of law is recommended to treat as a corpus of philosophical and legal views on the subject of study – life, which, according to the most representatives of this concept, is a special value, an irrational mode of being, which cannot be understood through rational ways of cognition.

It is outlined that the philosophical-legal conception of «philosophy of life» interprets life as: the will to life (A. Schopenhauer); will to power (F. Nietzsche); life impulse (A. Bergson); flow of human experiences (G. Simmel).

The author reveals that the philosophical and legal conception of the philosophy of life is characterized by the following features: it is based on biologism positions; formed on problems of meaning, purpose and value of life; the main forms of cognition of life are: intuition, will, experience and other irrational elements; life cannot be mastered with logical considerations: concepts, categories, mental activity; thinking is a function of life.

Key words: philosophical and legal direction, irrationalism, philosophy of life, will to life, will to power, irrational mode of being, eternal return, intuitionism.